

ZAMONAVIY TA'LIMDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA FOYDALANISH USULLARI

Rahimov Akbarjon Valiyevich

Buvayda tumani 10-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi

Ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy ta'limda pedagogik texnologiyalar vositasida foydalanish usullari talabalarning dunyoqarashini rivojlantirish usullari ilmiy jihatdan ochib berilgan. Bundan tashqari, rivojlangan xorijiy davlatlarda ta'limni rivojlantirish eng asosiy vazifa sifatida belgilanishi, pedagogik texnologiyalarning ta'lim jarayonini tashkil etishdagi ro'li, pedagogik mahorat yordamida talabalarning fanlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqish va intilishlarini oshirish, pedagogik texnologiyaning asosiy vazifalari, ular vositasida talabalarning tafakkurini, mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, pedagogik texnologiyalarning ko'rinishlari, pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismlari kabi masalalar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Zamonaviy ta'lim, pedagogik texnologiya, an'anaviy ta'lim, an'anaviy dars texnologiyasi, loyihalashtirilgan ta'lim, shaxsning rivojlanishi, ta'lim texnologiyasi, o'qitish jarayoni.

Hozirgi vaqtda zamonaviy ta'lim sharoitida o'qitish usullari ta'lim maqsadlarini o'zgartirish, kompetensiyaga asoslangan yondashuv asosida qurilgan yangi avlod davlat ta'lim standartini ishlab chiqish bilan bog'liq murakkab davrni boshdan kechirmoqda. Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev PF-60 – sonli “2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi farmonidagi 4-yo'nalishda belgilangan **46-maqсад: Oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizga yetkazish va ta'lim sifatini oshirish belgilab berilgan. Shu asosda 2022-yilda yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 38 foizga yetkazish va oliy ta'limni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish rejasi ishlab chiqildi.** Ta'lim – bu jamiyatda sodir bo'ladigan obyektiv jarayon bo'lib, u rivojlanuvchi xarakterga ega. Tarbiyaning maqsadi esa rivojlanish jarayonida o'z hayotini mustaqil ravishda qurish qobiliyatiga ega bo'lgan shaxsni shakllantirishdir. Ko'rinib turibdiki, hayotni tartibga solishning turli xil variantlari bilan tanishish ta'lim muammosining yechimini topmaydi, shunday qilib: talabaning rivojlanishi uning o'zi faollik ko'rsatganda, hayotda o'zaro munosabatda bo'lganda sodir bo'ladi, bu faoliyatning xarakteri shaxsning subyektiv erkin munosabati bilan belgilanadi, pedagogik ta'sir talabani ijtimoiy qadriyatlarga ma'lum munosabatga yo'naltiradi, pedagogning o'zaro ta'siri va talaba bilan o'zaro munosabatning butun jarayoni zamonaviy madaniyat darajasida va ta'lim maqsadiga muvofiq amalga oshirilishi kerak. Shuning uchun pedagogik

texnologiyaning tarkibiy qismlarini aniqlash uchun bir qator savollarga javob berish kerak:

- 1) pedagogik texnologiya qanday elementlardan iborat;
- 2) ularning zaruriy va yetarli darajada mavjudligi nima;
- 3) ular qanday munosabatda;
- 4) har bir elementning umumiy va xususiy vazifalari nimadan iborat .

Ta'limning asosi fanlar emas, balki fikrlash va harakat qilish usullari bo'lishi kerak. Avvalombor, yosh avlod bilimini yanada yuksaltirishda har bir pedagogning eng muhim vazifalaridan biri bu – yosh avlodning dunyoqarashini hisobga olgan holda u bilan to'g'ri yondashish hamda kasbga bo'lgan muhabbat, yurtga bo'lgan mehr tushunchalarini uyg'unlashtirib, ular bilimini yanada takomillashtirish, tashkil etish va rag'batlantirish masalasidir. Hozirgi kunda talaba yoshlarda kerakli bilim va ko'nikmalarni mustahkamlash bilan bir qatorda ularni kasbga bo'lgan faoliyatini to'g'ri yo'naltirish maqsadida ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan bu tushunchalarni uyg'unlashtirib borish maqsadga muvofiqdir. Xususan tarix, Falsafa, O'zbekistonning yangi tarixi va boshqa darsliklar kesimida vatanimiz tarixini hamda uning naqadar yuksak poydevorga ega ekanligi yaqqol namoyon etib berilganligi, uning boshqa fanlar uyg'unligida olib borilishi yoshlar ongida salmoqli dunyoqarashlarning kelib chiqishiga turtki bo'ladi desak to'g'ri yondashkan bo'lar edik.

Pedagogik faoliyatda innovatsion usullardan foydalanish tajribasiga asoslanib, ularning ayrim afzalliklarini ajratib ko'rsatish mumkin: ular talabalarga innovatsion bilimlarni o'zlashtirishning eng faol metodlarini o'rgatishda yordam beradi; shaxsiy ijtimoiy faollikning yuqori darajasini o'zlashtirish imkoniyatini berish; ta'lim jarayonida talabalar bilim olishiga sharoit yaratish; talabalarning ijodiy faolligini rag'batlantirish; nazariy olingan bilimlarni amaliyotga qo'lanishini ta'minlash, fan bo'yicha nafaqat bilim, ko'nikma va malakalarni, balki faol hayotiy pozitsiyani shakllantirishga yordam beradi deb hisoblaymiz.

Hozirgacha pedagoglarimiz tomonidan foydalanib kelingan va hozir ham darsda foydalanishga aksariyat pedagoglar qo'llayotgan an'anaviy metod va usullar haqida qisman to'xtalib o'tamiz:

O'quv jarayonining sifati ko'p omillarga bog'liq bo'lib, ular orasida o'qitishning usul va metodlari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Metod va usullar talabalar tomonidan bilimlarni ongli va chuqur o'zlashtirishiga, ularda mustaqillik va ijodiy faollikning rivojlanishiga yordam beradi. O'qitish metod va usullarini tanlashda o'qitiladigan fanning xarakteri, talabalar va talabalarning yoshlik xususiyatlari, tayyorgarlik darajasi va boshqalar hisobga olinadi.

Talabalarning ta'lim yutuqlarini baholash texnologiyasi pedagogik tajribalar doirasida ishlab chiqilgan bo'lib, texnologiyaning maqsadi – nazorat bosqichida

talabaga yoʻnaltirilgan taʼlimni rivojlantirish tamoyillarini amalga oshirishni taʼminlashda ifodalanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyaning asosiy vazifalari:

-talaba bilimdan foydalanish koʻnikmalarini qanday egallashini, yaʼni tayyorlashning zamonaviy taʼlim maqsadlariga qanchalik mos kelishini aniqlash;

-talabaning oʻz harakatlari natijasini mustaqil baholash, oʻzini nazorat qilish, oʻz xatolarini topish va tuzatish qobiliyatini rivojlantirish;

-talabani muvaffaqiyatga undash, uni oliy taʼlim nazorati va baholash qoʻrquvidan xalos qilish, qulay muhit yaratish, talabalarning psixologik salomatligini saqlash.

Bunday texnologiyalar taʼlimning sifat jihatidan yangi bosqichiga oʻtish imkonini beradi. Pedagog dars mavzusi, maqsadlari haqida maʼlumot beradi, bu esa talabalarda kognitiv qiziqishning paydo boʻlishiga hech qanday hissa qoʻshmaydi. Yechimni izlash tayyor bilimlarni taqdim etishga qisqartiriladi, yaʼni koʻpchilik guruhlar tomonidan materialni tushunishni kafolatlamaydigan materialning tushuntirishlaridan iborat.

Bugungi kunda pedagog talabaga yetkazishga harakat qilayotgan “obyektiv bilim” tashuvchisining asosiy vazifasi – talabalarni yangi bilimlarni ochishda tashabbuskorlik va mustaqillik koʻrsatishga undash, bu bilimlarni turli muammoli masalalarni yechishda qoʻllash yoʻllarini izlashdan iborat. Yechimni topish bosqichida pedagog talabalarni gipotezalarni ilgari surishga va sinab koʻrishga undaydi, yaʼni bilimning “kashfiyotini” taʼminlaydi. Shunday qilib, yangi rivojlanayotgan taʼlim muhitini yaratish muammosini hal qilishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati (References)

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli Farmoni asosida “Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Taʼlim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida”gi Farmoni <https://lex.uz/>
2. Mirziyoyev Sh.M. 2017 yil 27 iyuldagi “Oliy maʼlumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ-3151-sonli qarori.
3. Afanasyeva I.V. Voprosi integratsii nauki i obrazovaniy. Taʼlim texnologiyalari. – № 4. Toshkent, 2007. – S. 24-25.